

EUROSÜSTEEM

SÜSTEEMSE RISKI PUHVER

**Süsteemse riski puhvri nõude kehtestamise
vajaduse ja mõju analüüs**

Mai 2014

KOKKUVÕTE

1. jaanuaril 2014 jõustusid Euroopa Liidus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega nr 575/2013 krediidasutuste ja investeerimisühingute täpsustatud usaldatavusnõuded. 19. mail 2014 jõustusid krediidasutuste seaduse muudatused, millega kehtestati Eesti õigusaktides Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/36/EL sätted.

Eesti Pank kui Eesti makrofinantsjärelevalve asutus soovib kehtestada alates 1. augustist 2014 kõikidele Eestis litsentseeritud pankadele ja pangagruppidele 2% süsteemse riski puhvri nõude. Süsteemse riski puhver on makrofinantsjärelevalve meetmena määratletud krediidasutuste seaduse paragrahvis 86⁴⁹.

Süsteemse riski puhvri nõude kehtestamise peamised põhjused tulenevad Eesti majanduse ja finantssektori struktuursetest haavatavusest:

- Eesti majandus on haavatav selle väiksuse ning avatuse tõttu. Kuni Eesti on majandusliku lähenemise faasis ning investeerimisvajadus püsib suurem, jääb majanduskasv tõenäoliselt võrreldes paljude teiste Euroopa riikidega volatilisemaks. Majanduskeskkonna muutused mõjutavad märgatavalt ka Eesti tööturu näitajaid. Kuigi ettevõtete ja majapidamiste finantspuhvrid on kasvanud, on nende maht veel võrdlemisi tagasihoidlik, mistõttu suudavad finantspuhvrid ootamatute välis- ja kodumaiste šokkide realiseerimise korral pakkuda vaid mõningast leevendust.
- Eesti finantssektori struktuurne haavatavus tuleneb eelkõige pangandussektori suurest kontsentreeritusest. Suurt osa pangandussek-

torist ohustavad valdavalt samadest riikidest ning majandussektoritest tulenevad riskid, sealhulgas võib Eesti finantssektorile avaldada mõju pangagruppide teiste liikmete tegevus.

Eesti majandus on väike ja avatud ning varasem kogemus on näidanud, et majanduskeskkonna ootamatu halvenemisega võib kaasnedagi kiiresti reaalsektori laenuteenindamise võime märgatavalt halvenemine. See tähendab, et finantssektor on vaja teha lühikese aja jooksul halbade laenukatteks suure mahus lisaprovisjone. Seni kuni majanduse ja finantssektori struktuurist tulenevad haavatavused püsivad, on väga oluline vähendada riske asjakohaste, Eesti majanduse ja finantssektori iseärasusi arvesse võtvate meetmete kaudu. Eesti Pank hindab süsteemse puhvri nõude vajalikkust vähemalt kord kahe aasta jooksul.

2013. aasta detsembri lõpus täitsid kõik Eestis tegevusloa saanud krediidasutused kehtivat 10% kapitaliseerituse nõuet piisava varuga, seda ka vaid esimese taseme põhiomavahendeid arvestades. Süsteemse riski puhvri 2% nõude, mis tuleb täita samuti esimese taseme põhiomavahenditest, rakendamise mõju on seega eelduste kohaselt pankade kapitaliseeritusele ning majanduse rahastamisele lähiettevaates neutraalne. Kuna Eestis tegevusloa saanud pankade piiriülene tegevus on tagasihoidlik ning piiriülesed positsioonid väga väikesed, võib eeldada, et nõudel ei ole teistele Euroopa Liidu liikmesriikidele ega Euroopa Liidule tervikuna märkimisväärset mõju.

Selleks et tagada kõikidele Eestis tegutsevatele pankadele siinsel pangandusturul võrdsed tingimused, palub Eesti Pank neil välismaistel krediidasutustel, kes pakuvad pangateenuseid filiaalide kaudu, kehtestada Eesti riskipositsioonide suhtes samaväärne nõue.

Puhvri määr	2% Esimese taseme põhiomavahendid
Ulatus	Kõik Eestis litsentseeritud pangad ja pangagrupid
Jõus alates	1. august 2014
Järgmine hindamine	Kahe aasta jooksul pärast jõustumist
Õiguslik alus	Krediidasutuste seaduse paragrahv 86 ⁴⁹

1. SÜSTEEMSE RISKI PUHVER

Euroopa Liidus krediidasutuste ja investeerimisühingute usaldatavusnõudeid reguleeriva direktiivi 2013/36/EL järgi võib liikmesriik finantssektorile või selle ühele või mitmele osale kehtestada esimese taseme põhiomavahendite süsteemse riski puhvri nõude. Nõude võib kehtestada eesmärgiga ennetada ja maandada pikaajalisi mittetsüklilisi süsteemseid riske, millel võivad olla tõsised negatiivsed tagajärjed liikmesriigi finantssüsteemile ja reaalmajandusele.

Liikmesriikidele on seega nähtud ette võimalus nõuda nende õigusruumis litsentseeritud krediidasutustelt täiendavate omavahendite hoidmist eesmärgiga suurendada krediidasutuste vastupidavust süsteemsete mittetsükliliste ohtude realiseerumisel või vähendada sellise haavatavuse kasvu, kui see on eelduste järgi kohane ja tulemuslik. Süsteemse riski nõuet tuleb täita esimese taseme põhiomavahenditega.

Teised liikmesriigid võivad tunnustada asukohariigi kehtestatud süsteemse riski puhvri nõuet ning kohaldada enda õigusruumis tegevusloa saanud krediidasutustele ja investeerimisfondidele samaväärset nõuet nende positsioonide suhtes, mis asuvad nõude kehtestanud riigis.

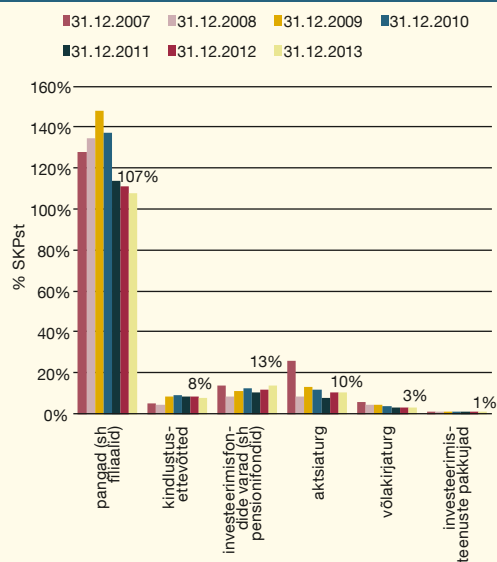
2. STRUKTUURNE SÜSTEEMNE RISK EESTIS

2.1. Eesti pangandussektori struktuursed iseärasused

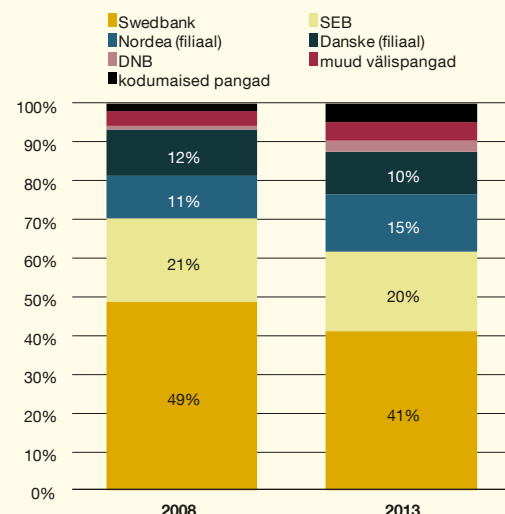
Eesti finantssektoris on **pankadel väga suur osakaal** (vt joonis 1) ning **turg on kontsentreerunud** (vt joonis 2). 2013. aasta detsembris tegutses pangandusturul kaheksa Eestis tegevusloa saanud pank ja seitse välisriikides tegevusloa saanud krediidasutuse filiaali. 2013. aasta detsembri lõpus jäi Eesti pangandusturu Herfindahli näitaja 0,25 lähedale (arvestatud on ka filiaalide turuosaga). Kahe suurima turuosalise osakaal pangandussektori koguvaradest oli rohkem kui 60%. Välismaiste krediidasutuste filiaalide turuosad olid 29%.

Kuigi Eestis tegutsevate krediidasutuste omavahealine otsepositsioonide maht ja osakaal on küllaltki

Joonis 1. Eesti finantssektori struktuur

Joonis 2. Pankade turuosad varade mahu alusel

mõõdukas (suurim teiste kodumaiste krediidi-asustuste suhtes omatavate otsepositsioonide osakaal varade hulgas ulatus detsembri lõpus ligi 2%ni), on krediidiportfellide struktuur pankade võrdluses suhteliselt sarnane ning kodumaise reaalsektori riskide suhtes haavatav. Eesti finants-süsteemi stabiilsust võib ohustada ka nn teise ringi mõju ehk olukord, kui mõnel suure turuosaga krediidi-asutusel tekib raskusi teenuste pakkumisega.

Enam kui 90% siinsetest turuosalistest on seotud **Põhjamaa päritolu suuremate pangagruppidega**, mis tegutsevad peamiselt samas Põhja-Balti piirkonnas. Kuigi suuremasse gruppi kuulumine võib riske vähendada, võib see samas osutada kanaliks, mille kaudu jõuab grupi ühte osa puudutav negatiivne areng kas otseselt või kaudselt ka grupi teiste liikmeteni, mis mõjutab omakorda ka Eestis tegutsevate tütarpankade või filiaalide rahastamistingimusi. Kui majanduskeskkond muutub piirkonna ühes või mitmes riigis ebasoodsamaks, siis kandub sellise arengu mõju siinsesse keskkonda üle ka reaalmajanduse kaudu, kuna Eesti peamised kaubanduspartnerid asuvad Põhja- ja Baltimaades.

2.2. Eesti majanduse struktureelised iseärasused

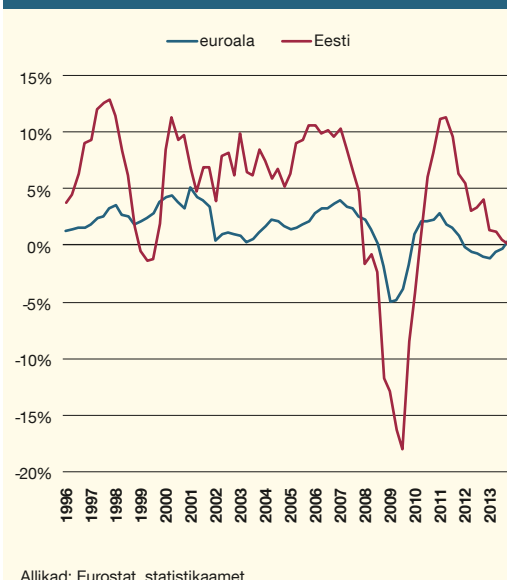
Eesti on 18 miljardi euro suuruse SKPga üks Euroopa Liidu väiksemaid ja avatumaid riike. Struktuursete eripärade tõttu on Eesti majanduse volatiilsus suhteliselt suurem.

Viimastel kümnenditel on Eesti majandus läbinud märkimisväärsed kasvu ja languse perioode (vt joonis 3). 1996.–1997. aasta kiire kasvule järgnes nn Vene kriisi mõjul järsk langus. Suurele reorganiseerumisele ja kasvu taastumisele järgnes 2004.–2007. aastal taas kiire kasvu faas, mida põhjustasid muuhulgas väliskapitali sissevool ning krediidi-standardite lõdvendamine. Aastad 2008–2009 tõid kaasa järsu majanduslanguse.

Minevikuareng näitab, et Eesti kuulub **reaalse SKP standardhälbe põhjal** majanduse suurima volatiilsusega riikide hulka, sealhulgas ka teiste kiire kasvuga üleminekuriikidega võrreldes (vt joonis 4).

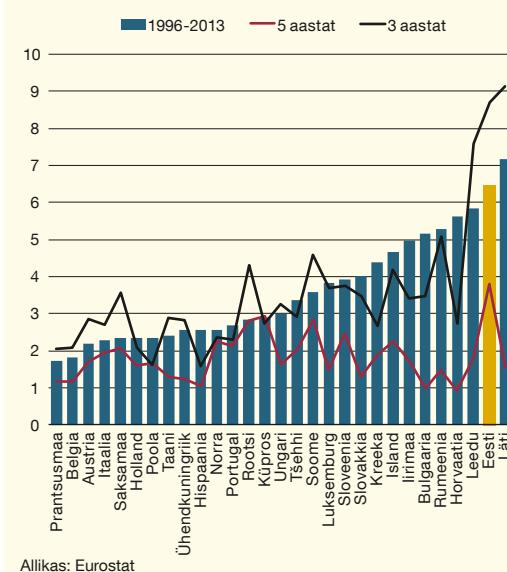
Eesti majanduse volatiilsust saab suurel määral selgitada selle **avatusena**, mida omakorda võimendab

Joonis 3. SKP reaalkasv Eestis ja euroalal

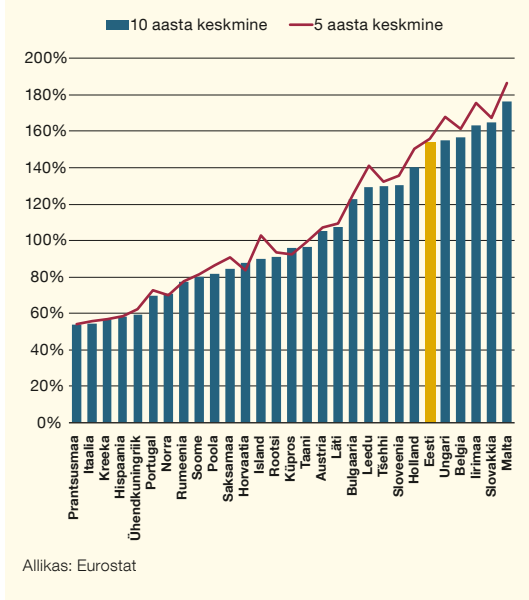
Allikad: Eurostat, statistikaamet

Joonis 4. Majanduskasvu standardhälve

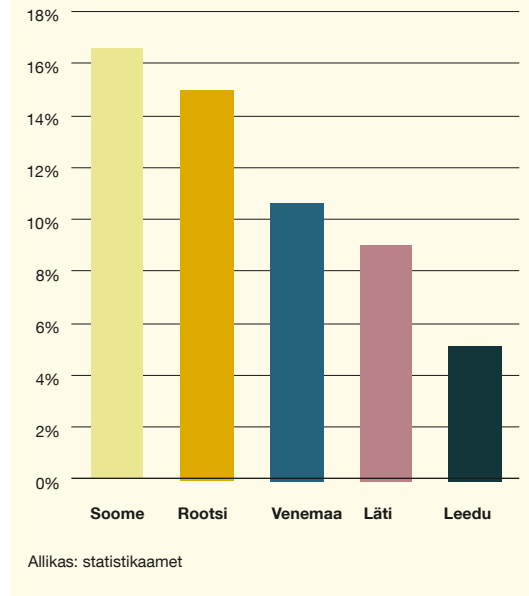

Allikas: Eurostat

Joonis 5. Ekspordi ja impordi suhe SKPsse

Joonis 6. Peamised ekspordi sihtriigid (2009.–2013. aasta keskmine)

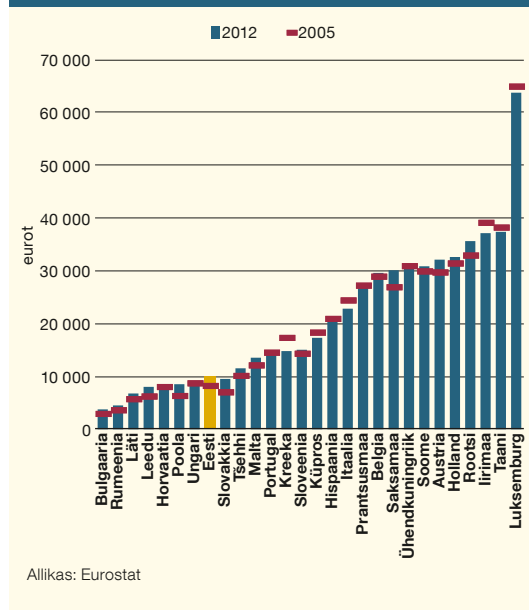

väliskaubanduse geograafiline ja sektoripõhine kontsentreeritus. Ekspordi ja impordi suhe SKPsse näitab, et Eesti on Euroopa Liidu üks avatumaid majandusi (vt joonis 5). Kuna kodumaine turg on väike, toetab avatus majanduse kasvuvõimalusi, kuid sellega kaasneb ka suurem haavatavus negatiivsete šokkide suhtes. Eesti haavatavust suurendab omakorda see, et Eesti peamised kaubanduspartnerid (vt joonis 6) kuuluvad samuti Euroopa volatiilseimate majanduste hulka.

Majanduse volatiilsuse hindamisel tuleb arvestada Eesti majanduse kujunemise ajalugu ning Eesti kuuluvust Euroopa Liidu ja euroala riikide hulka. Kuni Eesti reaalne SKP elaniku kohta on jätkuvalt madalam kui Euroopa Liidus keskmiselt (vt joonis 7), võib eeldada, et majanduslik lähenemine põhjustab keskmisest suuremat volatiilsust.

Majandusliku lähenemise faasis on ootuspärane, et Eesti inflatsioon püsib euroala keskmisest suurem. Ühtse rahapoliitika toel kujuneb aga Eesti reaaltressmäär suhteliselt madalamaks. Madalamad reaaltressimäärad soodustavad krediidikasvu ja võivad seega suurendada majanduse tasakaalustamatust.

Joonis 7. Reaalne SKP elaniku kohta

Majandusliku lähenemise ajal kasvavad tavaliselt majandusse tehtud investeeringud. Investeeringute osakaal SKPs on Eestis suur, samas on investeeringud kõige volatiilsem ning hinnangutest enim mõjutatud SKP komponent (vt joonis 8). Madala algtaseme tõttu on majandusse suunatud laenuvahendite osakaal näidanud euroala üht kiireimat kasvu.

Majandusliku lähenemise tõttu peab võimalike šokkide mõjukanalina arvestama ka varade hindade, krediitimahtude ning SKP muutuse omavahelisi seoseid¹. Kinnisvara hinnad kasvasid Eestis eelmise kümnendi teisel poolel enam kui 50%, sama tempokas oli sel perioodil ka pankade kodumaise laenamise kasv. Kui majanduskeskkond halvenes, asendus senine kiire kasv järsu langusega, mida võimendas omakorda pankade suurenenud riskikartus. Kuigi sellist arengut saab lugeda pigem tsükliliseks, on (esialgu) välisšoki mõju osaliselt struktuursetest asjaoludest, näiteks majanduses leiduvatest puhvritest, mis aitavad šoki mõju vähendada.

Eesti majapidamiste **finantsvarad** on Euroopa keskmisest väiksemad. See tähendab, et Eesti majapidamistel on ebasoodsamas majandusolukorras, nt kui sissetulekud vähenevad, vähem võimalusi kasutada varem kogutud vahendeid (vt joonis 9). Kui majanduskeskkond halveneb, siis muudavad Eesti majapidamised seetõttu suurema tõenäosusega tarbimiskäitumist. See selgitab ka Eesti majapidamiste tarbimise muutlikkust (vt joonis 10). Kui finantspuhvid kasvavad, siis väheneb eeldatavasti majapidamiste **tarbimise muutlikkus** ning seega ka süsteemne haavatavus.

Majapidamiste laenuteenindamise võimet mõjutab **tööturu areng**. Hõivatute arv kahanes Eestis 2008. aasta kõrgtasemelt pea 15% (vt joonis 11). Selle arengu juures tuleb arvestada tööturu struktuursete iseärasustega. Üheks volatiilsema hõivega sektoriks osutus Eestis ehitus, mille hõive märkimisväärne kasv enne langust selgitab osaliselt töökohtade ulatuslikku vähenemist.

Eesti majanduse iseärasused on osa põhjustest, miks Eesti majanduse arengut on **ka raske prognoosida**. Prognoosimine on osutunud iseäranis

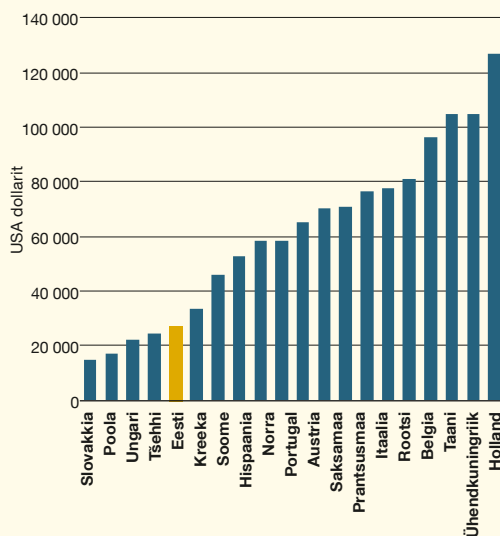
¹ Hansson, A. „Randveer, M. „Economic Adjustment In the Baltic Countries“. Eesti Pank Working paper Series 1/2013.

Joonis 8. Investeeringute osakaal SKPs ja investeeringute kasvu standardhälve (1996.–2012. aasta keskmine)

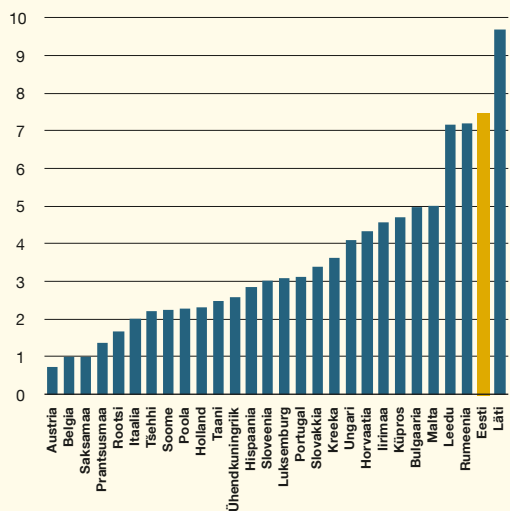
Allikas: Eurostat

Joonis 9. Majapidamiste finantsvarade maht elaniku kohta 2010. aastal jooksvates hindades

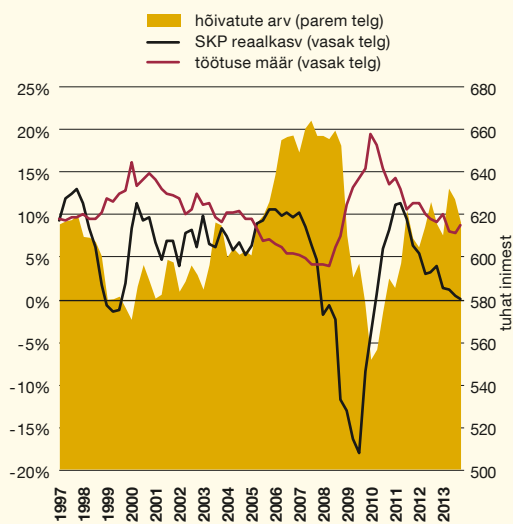
Allikas: OECD, National Accounts at a Glance 2013

Joonis 10. Eratarbimise kasvu standardhälve (I kvartal 1996 – I kvartal 2013)

Allikas: Eurostat

Joonis 11. Eesti tööturu näitajad

Allikas: statistikaamet

Tabel 1. SKP kasvu erinevus aasta varem koostatud prognoosist (protsendipunkti)

	Eesti		Euroala	
	SKP tegelik reaalkasv võrreldes IMFi aasta varasema prognoosiga	SKP tegelik reaalkasv võrreldes Euroopa Komisjoni aasta varasema prognoosiga	SKP tegelik reaalkasv võrreldes IMFi aasta varasema prognoosiga	SKP tegelik reaalkasv võrreldes Euroopa Komisjoni aasta varasema prognoosiga
2001	0,3	0,0	-1,4	-1,1
2002	1,6	1,9	-1,3	-0,4
2003	2,8	3,1	-1,6	-1,1
2004	1,2	0,7	0,3	0,4
2005	3,5	2,9	-0,5	-0,3
2006	4,1	2,9	1,4	1,3
2007	-0,5	-2,0	0,9	0,8
2008	-10,2	-10,6	-1,7	-1,8
2009	-14,6	-12,9	-4,6	-4,5
2010	5,2	2,7	1,7	1,3
2011	6,1	5,2	0,1	0,1
2012	-0,1	0,7	-1,8	-1,2

Allikad: Rahvusvaheline Valuutafond (World Economic Outlook), Euroopa Komisjon, Eurostat

keeruliseks kiiremate kasvu ja languse perioodidel (vt tabel 1). Eesti tulevikuaarengu prognoositavus on olnud kehvem kui teiste euroala riikide puhul.

Kuna Eesti majanduse volatiilsus tuleneb struktuursetest iseärasustest, peab seni, kuni need omadused püsivad (sh avatus, suurus, majanduslik lähenemine), kasutama asjakohaseid makro-

finantsjärelvalve meetmeid, mis vähendaks sellistest asjaoludest tulenevate riskide võimalikku negatiivset mõju². Samal ajal on oluline arengut pidevalt jälgida ja analüüsida, et kindlustada sobivate puhvrite hoidmine ilma liigse piiranguta.

² Vajadust asjakohaste makrofinantsjärelvalve meetmete järele on Eesti majandusülevaates märkinud ka OECD (Estonia. OECD Economic Surveys. October 2012).

2.3. Eesti pangandussektori tundlikkus makromajanduslike šokkide suhtes

Majandusnäitajate muutused võivad mõjutada klientide laenu teenindamise võimet. See võib omakorda tähendada, et krediidiasutustel on vaja teha lisaprovisjone ja arvestada, et osa laene ei laeku.

Makromajanduslike šokkide mõju hindamiseks Eesti pangandussektori laenuportfellile on kasutatud vektor-autoregressiivset (VAR) makromudelit koos krediidiriski mudeliga³. Esmalt on VAR mudeli abil genereeritud kolm negatiivset makrostsenaariumit: majanduskasvule antakse vastavalt ühekvartaline -5, -10 ja -15 protsendipunkti suurune šokk. Kuna makromudeli muutujad on omavahel seotud, kandub majanduskasvu šokk üle ka teistele muutujatele ning selle tulemusena saadakse esialgse šoki suurusest sõltuvad stsenaariumid. Seejärel on krediidiriski mudeli abil hinnatud negatiivsete makrostsenaariumite mõju laenukvaliteedile, mida on mõõdetud viivislaenude⁴ suhtena laenuportfelli.

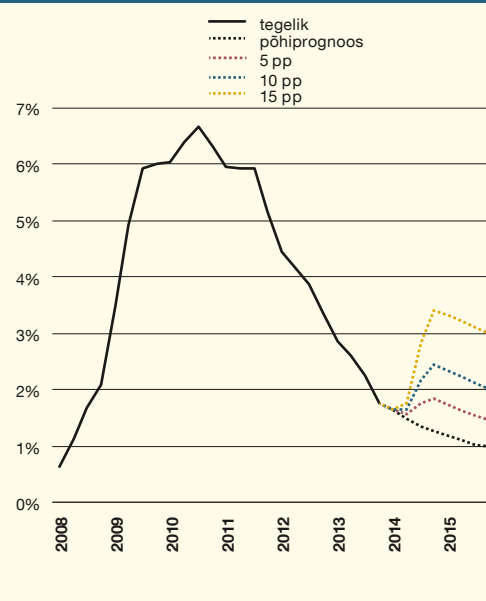
Pärast negatiivset majandusšokki kasvaks järgneva viie kvartali jooksul viivislaenude suhtarv väga kiiresti. Kõige negatiivsema makrostsenaariumi korral, mille puhul oleks kumulatiivne negatiivne mõju majanduskasvule võrreldav 2008.–2009. aasta majanduskriisiga, kasvaks nelja suurema panga keskmine viivislaenude suhe 3,4%le (vt joonis 12) ning oleks põhistsenaariumiga võrreldes 2,1 protsendipunkti kõrgem⁵. Väikepankade puhul oleks negatiivne mõju märksa suurem – viivislaenude osakaal tõuseks viie kvartali jooksul 14,2%ni ehk viimase kümnendi majanduslanguse haripunkti mõnevõrra madalamale tasemele (vt joonis 13). Kui ebasoodsad tingimused peaksid kestma kauem, võib majandusšoki mõju klientide laenu teenindamise võimele olla märgatavalt suurem kui praegu hinnatud, mil modelleeriti lühiajalise šoki mõju.

3 Krediidiriski mudelit on kirjeldatud täpsemalt R. Kattai „Credit Risk Model for the Estonian Banking Sector“, Eesti Pank Working Paper Series 1/2010. Krediidiriski mudelit kasutatakse Finantsstabiilsuse Ülevaate raames prognoosimiseks ja stressitestimiseks.

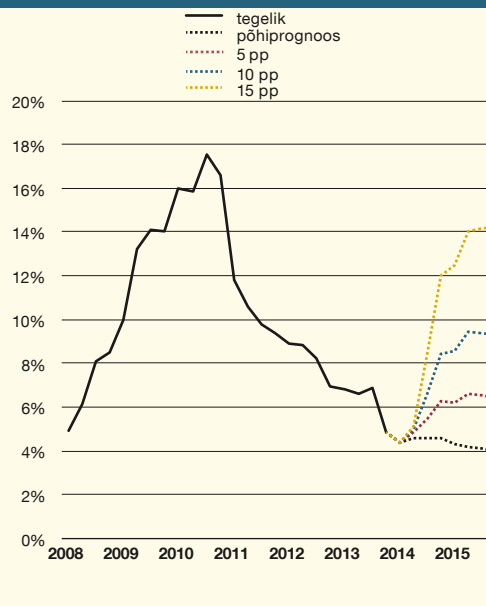
4 Viivislaenu on üle 60 päeva maksetähtaega ületavad laenu.

5 Põhistsenaariumi aluseks on Eesti Panga majandusprognoos (Rahapoliitika ja Majandus 2/2013).

Joonis 12. Eri suurusega SKP šokkide võimalik mõju nelja suurema panga viivislaenude tasemele (neli suuremat panka moodustavad üle 85% pangandussektori koguvaradest)

Joonis 13. Eri suurusega SKP šokkide võimalik mõju väikepankade viivislaenude tasemele (väikepankad moodustavad vähem kui 15% pangandussektori koguvaradest)

3. KAPITALINÕUDED

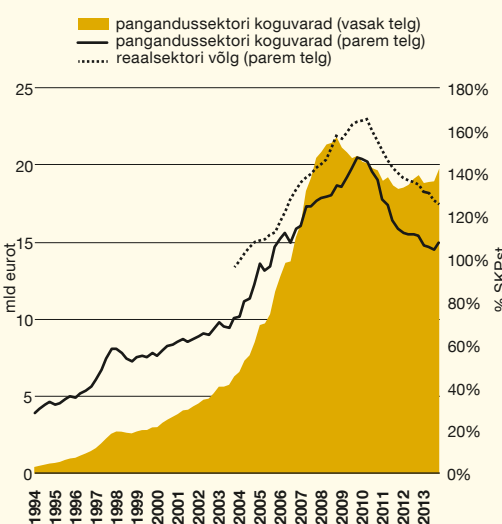
2013. aasta lõpus kehtis Eestis kõikidele siin tegevusloa saanud krediitiasutustele 10% omavahendite miinimumnõue.

Riskivarade suhtes arvestatud omavahendite miinimumnõude tõsteti Eestis 8%lt 10%le 1. oktoobril 1997. Kapitaliseerituse nõude suurendamise eesmärk oli tugevdada pangandussektori toimekindlust kiire majanduskasvu keskkonnas, mis oli suurel määral tingitud väliskapitali sissevoolust ning millega kaasnes pankade riskialtim käitumine. Kuna pankade varad kasvasid aastas rohkem kui poole võrra (vt joonis 14), otsustas Eesti Pank rakendada ennetavaid meetmeid, et tagada pankade toimekindluse säilimine ka majanduskeskkonna halvenedes.

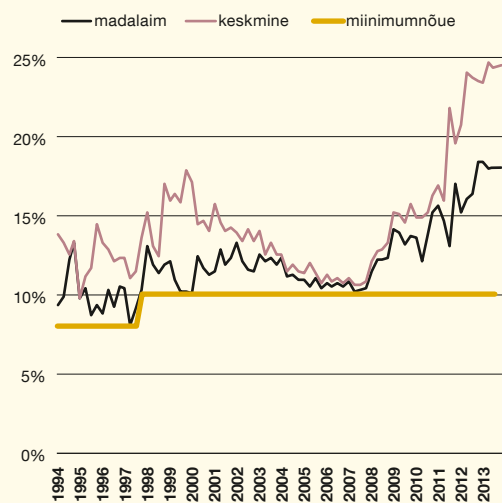
Järgnenud kiire krediitikasvu perioodi aastatel 2004–2007 mõjutasid piirkonna turgude ressurtsirohkus ning riskihuvi suurenemine, mida omakorda toetas Euroopa Liiduga ühinemisega (2004) kaasnenud kindlustunde kasv Eesti majanduse väljavaate suhtes. Välismaiste pangagruppide hoogustunud turuvõitlus, mida rahastati suurel määral piiriülesest emapangagruppide vahenditest, tõi kaasa laenustandardite lõdvendamise ja intressimarginaalide languse. 2006. aastal ületas pankade krediitiportfellide aastane kasv kohati 50% ning sarnases tempos kasvasid ka kinnisvara hinnad. Suurenevate riskide võimalike mõjude leevendamiseks otsustas Eesti Pank alates 2006. aasta märtsist kehtestada residentidele antud **kinnisvaralaenuudele kapitaliarvestuses senise 50% asemel 100% riskikaalu** (vt joonis 15).

Kiire krediitikasv jätkus siiski ka pärast nõude kehtestamist. Krediitikasv aeglustus märgatavalt alles 2008. aasta esimesel poolel, kui kodumaiste eluasemelaenuude riskikaalu nõue oli juba vähenenud, vastavalt kehtima hakanud Euroopa Liidu direktiividele 2006/48/EC ja 2006/49/EC (nn Basel II põhimõtete rakendumine). 2008. aastal rakendati Eestis siiski direktiivis ette nähtud 35% miinimumnõudest rangemat 60% ülemineku-nõuet neile pankadele, kes kasutasid krediidiriski arvestamisel standardmeetodit.

Joonis 14. Pangandussektori koguvardad ja reaalsektori võlakoozum

Joonis 15. Pangandussektori kapitaliseeritus

Märkus: 01.03.2006–31.12.2007 rakendati kapitaliarvestuses Eestis väljastatud eluasemelaenuudele 100% riskikaale ning 01.01.2008–31.12.2008 60% riskikaale

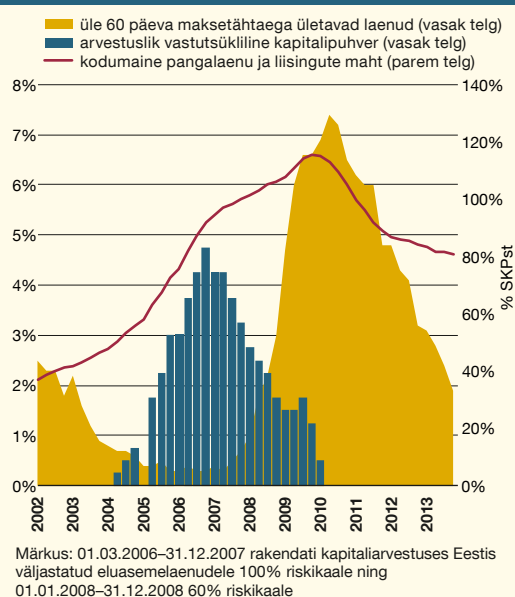
Nendel krediidasutustel, kes arvestasid riskinõudeid sisereitingute põhimeetodiga, ei lubatud 2007. aasta jooksul võtta omavahendite nõudeid arvesse vähem kui 95% ulatuses kuni 2007. aastani kehtinud õigusnormide kohaselt arvatud mahust. See alampiir langes sisereitingute meetodi kasutajatele 2008. aastal 90%le ning 2009.–2012. aastal 80%le.

Et hinnata eelmise kümnendi kiire laenukasvu perioodi võimalikku vastutsüklilist kapitalinõuet vastavalt nn Basel III metoodikale, on vaadeldud reaalsektorile antud laenude mahu ja SKP suhte erinevust selle pikaajalisest trendist. Laenukoormuse lõhe (*credit/GDP gap*) viitab, et vastutsükliline kapitalinõue oleks alates 2004. aastast järk-järgult kasvanud ning jõudnud kõrgeima tasemeni (4,75%) 2006. aastal (vt joonis 16). Vastutsüklilise puhvri rakendamine oleks seega aidanud pangandussektori puhvreid suurendada. Kuna Eestis kehtis selle perioodi jooksul enamlevinud 8% nõudest 2 protsendipunkti kõrgem üldine omavahendite nõue, mis sisaldas alates 2006. aasta märtsist ka kinnisvaralaenude suuremat riskikaalu, on keeruline hinnata, milliseks oleks krediidikasvu näitajad kujunenud siis, kui neid meetmeid ei oleks rakendatud.

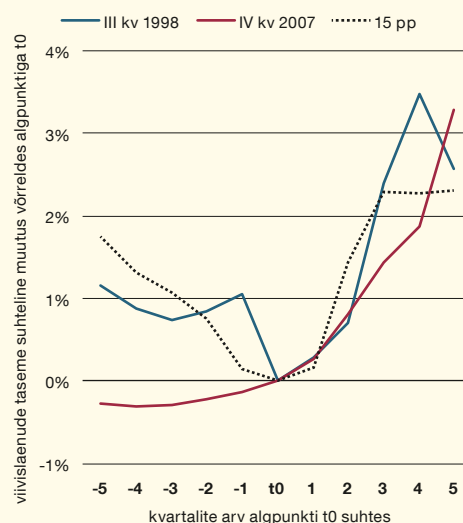
Kuigi vastutsüklilist puhvrit saab lugeda oluliseks riske maandavaks makrofinantsjärelevalve meetmeks, ei pruugi siiski tulevikus liigne tsükliline krediidikasv laenu teenindamise võime probleemidele eelneada. Pankade omavahendid võivad seega osutada laenu-allahindluste vajaduse ilmnemisel ebapiisavaks siis, kui teisi sobivaid meetmeid ei rakendata.

Eesti majanduslanguse perioodid näitavad ka seda, et laenuvõtjate **laenu teenindamise võime võib nõrgeneda väga kiiresti ja suures ulatuses**. Kui majanduskeskkonna halvenemine on selgelt tajutav, ei pruugi seega pangad enam olla suutelised lisakapitali piisavalt efektiivselt kaasama. Viimasel kahel viivislaenu kiire kasvu perioodil suurenes enam kui 60 päeva tagasimakse tähtaega ületavate laenude osakaal pankade krediidiportfellis Eestis kõigest 3–5 kvartali jooksul enam kui 2 protsendipunkti (vt joonis 17).

Joonis 16. Üle 60 päeva maksetähtaega ületavate laenude osakaal laenuportfellis ning arvestuslik vastutsükliline kapitalipuhver

Joonis 17. Varasemate majanduslanguste ja suurima hinnatud šoki mõju viivislaenu tasemele

Allikas: Eesti Pank

4. OODATAV MÕJU

4.1. Potentsiaalne mõju pangandussektori vastupanuvõimele

Täiendavad kapitalipuhvrid suurendavad krediidiasutuste võimet tulla toime šokkidega ja katta kahjumeid.

31. detsembri 2013 seisuga täitsid kohustuslikku 10% kapitali miinimumnõuet kõik Eestis tegutsevad krediidiasutused (vt joonis 15). Suure kasumlikkuse ajal on pangandussektoril kogunenud jaotamata kasumite näol märkimisväärsed kapitalipuhvrid. See selgitab esimese taseme põhiomavahendite (CET1) kõrget taset, mis 31. detsembri 2013 seisuga ulatus koondarvestuses 23,9% riskiga kaalutud varadest⁶, samal ajal kui madalaim näitaja oli suurem kui 12% (vt joonis 18). Kõik Eestis litsentseeritud krediidiasutused suudavad järelikult täita täiendava 2% esimese taseme põhiomavahendite nõude puhvritega, mis neil nõude kehtestamise ajal on juba olemas.

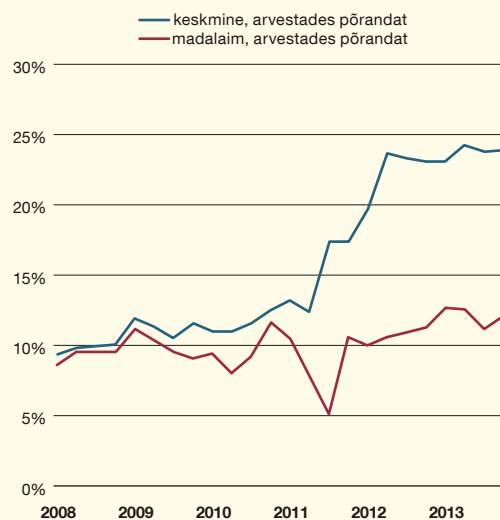
4.2. Potentsiaalne mõju kodumaisele laenuvõimele

Pärast eelmise kümnendi esimese poole kiiret kasvu, 2007.–2008. aastal alanud turuolukorra kohandumist ning sellele järgnenud suurt langust hakkas Eestis tegutsevate pankade laenuportfell alates 2012. aasta aprillist taas tasapisi kasvama (vt joonis 19). Kuigi 2013. aasta teisel poolel krediidikasv mõnevõrra aeglustus, muutus see 2012. aastaga võrreldes laiapõhjalisemaks ning laenulepingute arv suurenes. Majapidamiste laenamine muutus samuti aktiivsemaks ning uute laenude maht ja laenuportfell jätkasid suurenemist. Laenuvõimetus on muu hulgas aidanud elavdada madalad intressimäärad.

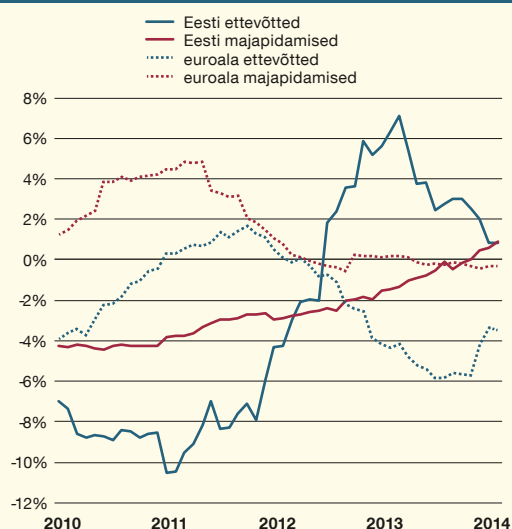
Eesti Panga poolt kord kvartalis läbiviidava pankade laenuvõime uuringu (*Bank Lending Survey*) andmetel olid pangad kriisi mõjul kiirelt kasvanud viivislaenuvõime tõttu sunnitud krediidistandardeid karmistama. Viimase pooleteise aasta jooksul ei ole aga pankade hinnangud laenustandardite edasisele karmistumisele viidanud.

⁶ Arvutamisel on arvestatud Basel II üleminekuperioodi kapitalinõuete miinimumiga ehk kapitalinõuded moodustavad vähemalt 80% enne 1. jaanuari 2007 kehtinud kapitalinõuete põhjal arvatud nõuetest.

Joonis 18. Pankade esimese taseme põhiomavahendite (CET1) suhe riskiga kaalutud varadesse

Joonis 19. Laenujäägi aastakasv Eestis ja euroalal

Allikad: Euroopa Keskpang, Eesti Pank

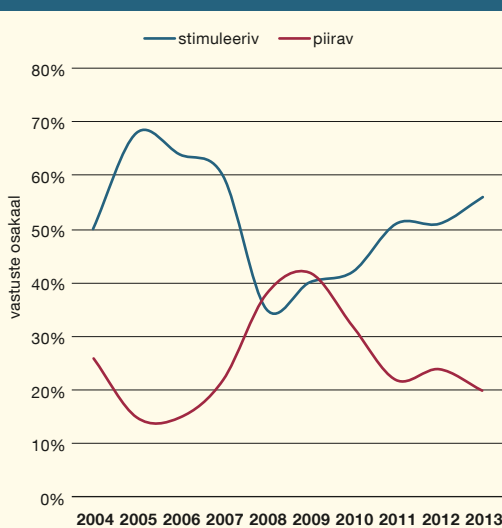
Konjunktuuriinstituudi tootmisettevõtete küsitlus viitab sellele, et suurel osal ettevõtetest on finantsseisund investeeringute rahastamiseks viimastel aastatel paranenud (vt joonis 20). Vähenenud on ka nende teenindus- ja ehitussektori ettevõtete arv, kes on toodangu suurendamise peamise takistuseks toonud välja ettevõtte finantsraskused.

4.3. Potentsiaalne piiriülene mõju

Eesti Panga ja Euroopa Keskpanga andmetel olid Eestis litsentseeritud krediitiasutuste piiriülesed positsioonid 31. detsembri 2013 seisuga kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides väiksemad kui 0,01% vastava riigi pangandussektori koguvardadest.

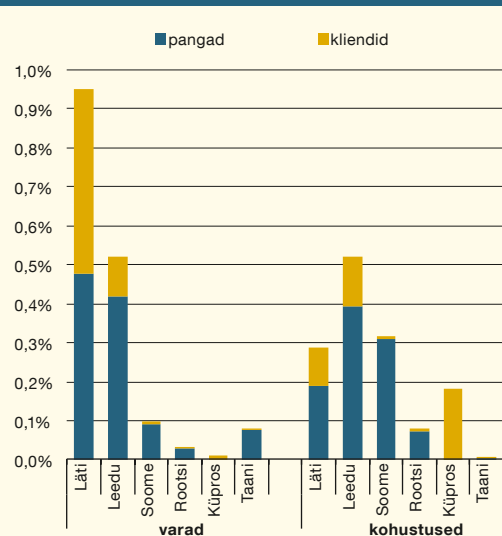
Eestis tegutsevate krediitiasutuste piiriülene tegevus on tagasihoidlik ja positsioonid väikesed (vt joonis 21). Lisaks sellele pidid nad 2013. aasta lõpuni täitma 10% kogu omavahendite miinimumnõuet, mistõttu võib eeldada, et Eesti krediitiasutustele kehtestatava 2% süsteemse riski puhvri potentsiaalne negatiivne mõju jääb nii Euroopa Liidu finantsüsteemile tervikuna kui ka üksikutele liikmesriikidele väikeseks.

Joonis 20. Finantsolukorra mõju investeerimistevõtmisele tootmisettevõtete hinnangu põhjal

Allikas: konjunktuuriinstituut

Joonis 21. Eestis tegutsevate pankade piiriülesed laenud ja hoiused suhtena vastava riigi pangandussektori koguvardadesse, seisuga 31.12.2013

Allikad: Euroopa Keskpang, Eesti Pank